

WPROWADZENIE

Historię zwie się często *magistra vitae* (nauczycielka życia) przede wszystkim dlatego, że przekazuje ona doświadczenia minionych wieków, z których następne pokolenia mogą czerpać wskazania do odpowiedniego postępowania w analogicznych sytuacjach swego zbiorowego bytu. Z równą jednak miarą słuszności można by powiedzieć, że historia, zajmując się dziejami określonej dyscypliny naukowej, staje się także *magistra scientiae* (nauczycielką wiedzy). Na rzecz tego znowu twierdzenia przemawia fakt, że odtwarza ona proces rozwoju danej dyscypliny naukowej od jej skromnych początków aż po stan dzisiejszy, stan, w którym stanowi ona nieraz obszerną już i trudną do objęcia w całości dziedzinę wiedzy. Ponadto w świetle tejże historii w szczególnej wyrazistością wychodzi na jaw wieczysta aktualność fundamentalnych problemów odnośnej dyscypliny naukowej. Historia dowodzi, że zagadnienia te, choć znane już ludziom odległych epok, ponadto ustawicznie dyskutowane na przestrzeni czasu, dziś także pasjonują interesujących się nimi myślicieli. Oprócz tego obejmując wszystkie godne uwagi osiągnięcia ludzkiego umysłu na konkretnym odcinku danej wiedzy pokazuje, jak bogate są możliwości interpretowania i rozwiązywania określonych zagadnień, w jak różnych kierunkach rozchodzą się drogi, na których ludzki umysł poszukuje zadowalającej go prawdy.

Nie ulega zatem wątpliwości, że zapoznanie się z historią jakiejś dziedziny wiedzy okazuje się bardzo pomocne w procesie głębszego wnikania w jej sens istotny, lepszego zrozumienia stawianych przez nią problemów i dawanych na nie odpowiedzi. Z tego też powodu dziś powszechnym uznaniem cieszy się postulat, aby w wykładzie poszczególnych dyscyplin naukowych uwzględnić ich aspekt historyczny.

W naszym wszakże przypadku do przedstawionych już racji dochodzi jeszcze jedna, równie godna przypomnienia. W polskiej literaturze filozoficznej widnieją trzy pozycje z zakresu historii etyki. Dwie z nich są tłumaczeniem prac ogłoszonych w języku angielskim, jedna, której autorem jest Vernon J. Bourke (*Historia etyki*, przeł. A. Białek, bmw, 1994), oraz druga pióra A. MacIntyre'a (*Krótką historia etyki*, przeł. A. Mordarski, Kęty 2004), natomiast trzecią już rodzimą jest praca E. Pordez *W kręgu dobra i zła. Zarys historii etyki od starożytności do czasów współczesnych*. Wszystkie te publikacje prezentują ogólnohistoryczny punkt widzenia i nie ulega wątpliwości, że w stanowią instruktywne źródła naukowej informacji w zakresie doktrynalnej zawartości etycznych poglądów zrelacjonowanych w nich myślicieli, jak też znaczących kierunków filozoficzno-etycznych.

Mimo wszystko są pewne racje, które usprawiedliwiają inicjatywę kolejnego opracowania historii etyki. Pierwszą z nich jest fakt, że we wszystkich wspomnianych publikacjach nie uwzględniono w należyтым stopniu tego, co na temat etyki powiedziano w świecie polskiej etycznej myśli filozoficznej. Jasne jest przeto, że lukę tę należy uzupełnić i wstępny w tym kierunku wysiłek zostanie podjęty w niniejszym opracowaniu. Większej jeszcze wagi, jak się zdaje, jest potrzeba silniejszego wyeksponowania związku, w jakim etyczne poglądy omawianych autorów czy też całych kierunków pozostają z ogólnofilozoficzną ich orientacją, z której czerpią właściwą sobie doktrynalną tożsamość.

Na koniec na wydobyć z cienia zasługują filozofowie moralności o chrześcijańskiej światopoglądowej inspiracji, którzy swą myśl etyczną rozwijali w następnych po św. Tomaszu wiekach rozwoju filozoficznej myśli europejskiej, a we współczesnej literaturze filozoficzno-etycznej są mało widoczni. Wszystkie te racje, jak wolno mniemać, usprawiedliwiają zamysł opracowania historii etyki w zarysowanych przed chwilą metodycznych ramach. Przyszłość natomiast wykaże, czy zamysł ten został zrealizowany w zadowalającym stopniu.